

SPRAVODAJCA

**V. VÝCHODOSLOVENSKÉHO
TÁBORA OCHRANCOV
PRÍRODY**

SPIŠSKÉ VLACHY - JÁNSKA DOLINA, AUGUST 1981

Okresný národný výbor, odbor kultúry
Spišská Nová Ves

Okresný výbor Slovenského zväzu ochrancov
prírody a krajiny Spišská Nová Ves

Knihy zaevidované
v knižnici SZOPK
pod čísl.: 142/OKV

S P R A V O D A J C A

V. východoslovenského tábora ochrancov
prírody

Spišské Vlachy-Jánska dolina
1981

Vážené súdružky, súdruhovia, milí hostia -
- účastníci V. východoslovenského tábora
ochrancov prírody !

Som veľmi rád, že Vás môžem privítať
na pôde Spišskonovoveského okresu s nesmie-
rnym prírodným a kultúrnym bohatstvom,
rozvinutým priemyslom a poľnohospodárstvom,
v ktorom nachádza vyše 138 tisíc obyvateľov
nielen svoje živobytie a prácu, ale aj
kultúrne vyžitie a oddych v krásnej
prírode s bohatou flórou a faunou.

V tomto roku naši obyvatelia spolu so
všetkými pracujúcimi pozdravili hrdinskými
činmi a socialistickými záväzkami rokova-
nie XVI. zjazdu KSČ, ktorý prijal program
ďalšieho napredovania našej rozvinutej so-
cialistickej spoločnosti. Dôstojne sme
oslávili aj 60. výročie založenia KSČ a
spomenuli na tých, ktorí stáli pri jej zro-
de a v radoch jej bojovníkov za šťastný
život.

Pohľad na uplynulých tridsaťšesť slo-
bodných rokov naplnených úsilím pracujúcich
nášho okresu, vedených cieľavedomou politi-

kou strany ukazuje, že sa okres zmenil nielen v ekonomike, politike, osobnej spotrebe, v sociálnej oblasti, školstve, kultúre, ale aj vo výchove nového socialistického človeka v jeho všestrannom rozvoji.

Z rumovísk vyrástli nové obce a mestá s novými domami a modernými bytmi, nové kultúrne domy, školy, zdravotnícke zariadenia, nové fabriky a závody s modernou technológiou výroby, ktoré sú svojimi výrobkami známe nielen u nás, ale aj v zahraničí. Sú to novodobé pamätníky, ktoré symbolizujú úspešný rozvoj socialistickej vlasti.

Čo nás teší, a to aj uplynulé obdobie potvrdilo, že hlavným zdrojom materiálneho a kultúrneho rastu je obetavá a zodpovedná práca, šikovné ruky a tvorivé myslenie našich pracujúcich i všetkých občanov. Výsledky tejto práce vidieť na každom úseku nášho života. Úlohy šiestej päťročnice v priemysle sme splnili na 101,1 % pri raste o 27,8 % a odbyt celkom na 101 %. Naši stavbári postavili za obdobie päťroč-

nice namiesto plánovaných 3 967 bytov vyše 5 200 bytov. Do užívania odovzdali aj ďalšie objekty, ktoré slúžia k spokojnosti našim občanom. Sústavným skvalitňovaním masovopolitickej práce národných výborov sa naplnili aj úlohy volebného programu národného frontu, o čom svedčí rast našich obcí a miest. Veď napríklad na úseku školstva sa za posledné obdobie postavilo 14 nových materských škôl pre 1 710 detí, v ZDS pribudlo 127 nových tried. Počet lekárskeho miest sa rozšíril o 18 %, takže v súčasnosti pripadá na 1 lekára 437 obyvateľov. V priebehu šiestej päťročnice sa získalo 8 989 m² predajnej plochy. Takto by sme mohli pokračovať aj v ďalších výpočtoch dosiahnutých výsledkov na tomto úseku.

V šiestej päťročnici sa dynamicky rozvíjala aj poľnohospodárska výroba. Napriek nepriaznivým klimatickým podmienkam za celú šiestu päťročnicu sme dosiahli priemerný výnos z 1 hektára u obilia 35,2 q a u zemiakov 195 q. V poľnohospodárskej výrobe už niekoľko rokov zaujímame popredné miesto

vo Východoslovenskom kraji. Rovnako tak môžeme povedať o splnených dodávkach živočíšnych produktov.

Naším cieľom v zmysle záverov XVI. zjazdu Komunistickej strany Československa je zachovať čo najviac hodnôt i krás našej neopakovateľne príťažlivej prírody, ktorá je nerozlučnou súčasťou životného prostredia našich obyvateľov.

Preto s úprimnou radosťou vítame medzi nami Vás, účastníkov V. východoslovenského tábora ochrancov prírody, ako priateľov a spolupracovníkov. Toto podujatie prinesie nové poznatky a skúsenosti, ktoré chceme využiť v ďalšej práci pri ochrane hodnôt socialistickej spoločnosti.

Želám Vám príjemný pobyt a veľa úspechov vo Vašej záslužnej práci.

František B o b k o
predseda ONV

Okres

S p i š s k á N o v á V e s
Vás víta

Charakteristika okresu Spišská Nová Ves a demografické údaje

Okres Spišská Nová Ves zabezpečá západnú časť Východoslovenského kraja a hraničí s okresmi Poprad, Prešov, Košice a Rožňava. Počtom obyvateľov radí sa na 3. miesto v kraji s počtom obyvateľstva 138.788 k 30.11.1980.

Katastrálna rozloha okresu má od roku 1960 1529 km², ktorou okres sa zaraďuje na 5. miesto vo Východoslovenskom kraji. Vyše 60 % z celkového územia okresu leží v nadmorskej výške 400 až 800 m nad morom. Najnižší bod 283 m nad morom je Šafarská v obci Veľký Folkmár a najvyššie miesto na území okresu je Zlatý stôl 1222 m nad morom v katastri obce Švedlár.

Z geografických podmienok najvýznamnejším povodím okresu sú rieky Hornád a Hnilec, ktoré poskytujú dobré možnosti pre rybolov. Vodná nádrž pri obci Margecany je súčasťou Ružínskej priehrady a využíva sa tiež pre športové účely.

Na území okresu máme dobré rekreačné možnosti. Najvýznamnejšia je turistická oblasť Slovenského raja s hlavnými rekreačnými centrami Čingov, Kláštorisko, Košiarňy briežok, Letanovský mlyn, Podlesok a Mlynky. Ďalšie rekreačné oblasti sú v Spišských Vlachoch - Za Hurou, pri Levoči, Košariská, Poráčska dolina, Uhornianske jazero, Krompachy - Plejsy a mnoho iných menších oblastí.

Okres Spišská Nová Ves patrí medzi najbohatšie okresy na kultúrno-historické pamiatky a prírodné zaujímavosti na Slovensku. Mnohé gotické a renesančné pamiatky sa zachovali ako mestské jadra bez podstatných architektonických a urbanistických zmien až dodnes ako Levoča a Spišská Kapitula. V okrese máme toho času cez 14 % z celkovej rozlohy okresu vyhlásené za chránené. Je to chránená krajinná oblasť Slovenský raj, štátne prírodné rezervácie, prírodné výtvoxy a chránené stromy.

Hospodárstvo okresu

Nerastné bohatstvo okresu spočíva predovšetkým v náleziskách železných rúd. Z celoštátneho hľadiska majú veľký význam ložiská železných rúd v Slovenskom rudohorí. Najvýznamnejšie ložiská sa nachádzajú v okolí Rudnians, Sloviniak, Gelnice a Smolníka. Cenné ložiská medených rúd sú v Slovinkách, Gelnici, Rudňanoch a antimónových rúd v okolí Helcmanoviec. Ortuťové rudy sú viazané na sideritové žily v okolí Rudnians. Pri obci Švedlár sú významné kremenné ložiská, ktoré po výstavbe bane budú využívané v 7. päťročnici. V Sp.N. Vsi v časti Novoveska Huta sa ťaží sádrovec, pri Hrabušiciach rašelina, v Margecanoch vápenecový kameň. Spišský travertín, známy aj v zahraničí, sa ťaží v okolí Spišského Podhradia - na Dreveníku.

Významné je lesné bohatstvo okresu. Lesy tvoria 56,8 celkovej rozlohy okresu, pričom napríklad lesnatosť Hnileckej doliny je až 70 %.

Okres Sp.Nová Ves má priemyselno-poľnohospodársky charakter a patrí medzi najpriemyselnejšie okresy Východoslovenského kraja. Objemom priemyselnej výroby sa zaraďuje na 4. miesto v kraji. Rozhodujúci význam má hutníctvo železa a železných kovov, kde pracuje jedna tretina pracovníkov v priemysle, ďalej je to strojársky a potravinársky priemysel.

Z dejín okresu Spišská Nová Ves

Územie okresu Spišská Nová Ves vstupuje na scénu dejín už v predhistorickom období. Svedectva o tom vydávajú bohaté archeologické nálezy, ktoré najmä v posledných rokoch odhaľujú doteraz nepoznané tajomstvá. Na lokalite Myšia hôrka odkryli opevnenú výšinnú osadu chránenú kamennými hradbami - sídlisko ľudu otomanskej kultúry zo staršej doby bronzovej pred 3 500 rokmi. Osada na ploche 6 600 m² je najstaršou kamennou architektúrou v strednej Európe. Všetky mestá na tomto území vznikali na

sídliskách viacerých archeologických kultúr, počínajúc neolitom a končiac slovenským obdobím z čias Veľkomoravskej ríše.

Prvá písomná správa o Spišskej Novej Vsi pochádza z roku 1268, a tam sa táto novozaložená obec, ktorá vznikla na troskách alebo vedľa nich, spomína pod menom Villa Nova - Nová obec, to znamená, že tu niekde existovala "stará". Miestne obyvateľstvo ju od pradávna stále volalo Iglov, čo sa chápe ako slovenské meno tohto mesta.

Ako podhradie Spišského hradu v prvej polovici 13. stor. sa na samostatné, od hradu nezávislé mestečko vyvinulo Spišské Podhradie.

Monumentom najstaršej a stredovekej histórie tohto regiónu je Spišský hrad. Je alebo lepšie bol najväčším hradom v celej ČSSR, ale patrí aj medzi najväčšie hrady v strednej Európe. Hradný kopec, na ktorom stojí, bol osídlený už v 5. a 4. storočí pred n.l. Tento hrad bol od 12. do 18. storočia pevnosťou, ktorú sa pokúšali dobyť Tatári, ale nedobyli. Na pia-

tich nádvoriach tohto hradu v čase jeho slávy žilo okolo 2 000 ľudí - panstvo, služobníctvo a ozbrojenci. Okolo Spišského hradu sa odohrávali všetky udalosti, ktoré otriasali touto krajinou. Zvádzali sa tu úporné boje husitských vojsk. Bratrství si v polovici 15. storočia postavili svoj tábor na Zelenej hore /v údolí Hornádu/, kde bol v 13. storočí postavený hrad.

Kultúra a spoločenský život

Kultúrno-osvetovú činnosť v okrese organizuje v súčasnosti 14 mestských a miestnych kultúrnych stredísk, jedno kultúrno-spoločenské stredisko, 6 závodných klubov ROH a JRD, 70 osvetových besied, 91 ľudových knižníc a 27 kín. Tieto miestne zariadenia metodicky usmerňuje 5 okresných kultúrno-osvetových zariadení, a to:

1. Okresná knižnica
2. Okresné osvetové stredisko
3. Dom československo-sovietskeho priateľstva

4. Okresné stredisko štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody
5. Vlastivedné múzeum s pobočkami
 - Rodný dom kpt. J. Nálepku v Smižanoch
 - Galéria zakarpatských umelcov v Smižanoch
 - Múzeum Krompašskej vzbury
 - Náhytková expozícia Markušovce

Mimo týchto zariadení v riadení MsKS v Levoči je Spišské múzeum a v Gelnici je Banické múzeum. Od roku 1980 v okrese pôsobí pobočná scéna Divadla Jonáša Záborského v Prešove so zameraním na detské a mládežnícke divadlo.

V jednotlivých oblastiach kultúrno-osvetovej práce sa v okrese ročne uskutočňuje priemerne 15 000 výchovno-vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, na ktorých sa zúčastní vyše milióna návštevníkov. V záujmovej umeleckej činnosti evidujeme vyše 250 súborov, v ktorých aktívne pracuje okolo 5 tisíc prevažne mladých ľudí. V okrese sa už tradične porieďa aj celoslovenská divadelná prehliadka vyspelých ochotníckych súborov, slávnosti

piesní a tancov a pod. Vyspelé súbory ZUČ reprezentujú vysokú úroveň záujmovo-umeleckej činnosti nášho okresu na krajských a celoslovenských podujatiach, ale tiež aj zahraničí, ako tomu bolo aj v roku 1980 /súbor piesní a tancov ČAČINA na Dňoch Vsl. kraja v Zakarpatsku, dychová hudba z Rudnians v NDR, folklórna skupina z Poráča v MLR a pod./.

Veľká pozornosť národných výborov a ich zariadení sa venuje aj obnove historických pamiatok a ochrane prírody. Okres Spišská Nová Ves patrí medzi najbohatšie okresy na kultúrno-historické a prírodné pamiatky na Slovensku. Z celkového počtu 7 287 nehnuteľných kultúrno-historických pamiatok na Slovensku Východoslovenský kraj má 40 % a okres Spišská Nová Ves eviduje 1 084 nehnuteľných kultúrno-historických pamiatok, z toho v MPR Levoča 345, MPR Spišská Kapitula 32, historické jadro Sp. Nová Ves 85, historické jadro Gelnica 52, Spišské Podhradie 70 a pod. Ďalej evidujeme objekty ľudovej architektúry v počte 594. Mimo toho je v okrese 1 380 hnutel-

ných kultúrno-historických pamiatok zapísaných v štátnom zozname. Mnohé z nich sú európskeho, ale i svetového významu, ako je národná kultúrna pamiatka Dielo Majstra Pavla v Levoči, Spišský hrad, archeologická lokalita opevnenej osady otomanskej kultúry Myšia hôrka pri Spišskom Štvrtku, fresky z 13. stor. v kostole v Žehre a pod.

Okres Spišská Nová Ves má značný potenciál v kvalite prírodných zložiek. Chránené územia predstavujú najcennejšie prírodné časti krajiny. Základným cieľom štátnej ochrany prírody zostáva nielen pasívna ochrana území, javov a zložiek prírody, ale aj zachovanie dynamickej prírodnej rovnováhy relatívne narušených prírodných štruktúr, zachovanie neporušenej krajinnej čistoty a krásy pre uspokojenie rekreačno-zdravotných, výchovno-vzdelávacích, vedeckých a ekonomických potrieb spoločnosti.

Na ochrane prírody a prírodného prostredia sa aktívne podieľajú okrem národných výborov a odborných profesionálnych zložiek

tiež spoločenské organizácie. Dobrovoľná organizácia Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny, ktorá pracuje v našom okrese od roku 1976, má toho času okolo 500 členov a prácu vyvíja v šiestich základných organizáciach:

- 01 - pri Správe CHKO Slovenský raj
- 02 - Spišská Nová Ves
- 03 - Levoča
- 04 - Spišské Podhradie
- 05 - Krompachy
- 06 - Gelnica

P r í r o d a

okresu Spišská Nová Ves

Geologicko-geomorfologické pomery okresu Spišská Nová Ves

Územie okresu je v geomorfologickej provincii Západné Karpaty, v subprovincii vnútorné Západné Karpaty. V rámci subprovincie sa nachádzajú v okrese tri oblasti: oblasť Slovenského rudohoria, Fatransko-tatranská oblasť, Magurská oblasť.

Oblasť Slovenského rudohoria je najrozsiahlejšou oblasťou Západných Karpát. Má v okrese tri celky: Spišsko-gemerský kras s podcelkom Slovenský raj, Čierna hora, Volovské vrchy.

Slovenský raj. Predstavuje pruh mezozoika, ktorý sa tu uchoval pred eróziou v tektonickej depresii paleozoika. Mezozoikum pozostáva z troch komplexov, ktoré sa uplatňujú pri tvorbe reliéfu: komplex krasovatejúcich vrstiev stredného triasu tvoreného vápencami, väčšie nepriepustné vrstvy bridličnato-pieskovcové a slienito-vápencové a dolomity, silne podrvené, ne-

krasovatejúce. Erózia sledovala tektonické elevácie, v ktorých sa k povrchu dostali vápencové vrstvy spodného triasu. Na tektonických eleváciách vyhĺbili toky hlboké doliny subsekventného charakteru. Celý systém kaňonov vytvárajú potoky, ktoré sa roztekajú od Glacu na všetky strany. Zbytky plochejšieho reliéfu sa zachovali ako planiny na tektonických depresiách s hlbokým podložím z nepriepustných hornín. Preto majú planiny krasový až polokrasový ráz /Glac, Geravy, Lipovec/.

Čierna hora. Zasahuje do okresu svojím západným výbežkom. Táto časť je vyššia ako ostatné, čo podmienilo jej vyzdvihnutie pozdĺž zlomu sledovaného tokom Bystrej. Je tiež morfológicky pestrejšia. Pomerne konštantná výška chrbátov sa pohybuje okolo 650-750 m nad morom. Pohorie je budované prevažne kryštalinikom. Pozostáva zo série svorov a fylonitov prechádzajúcich do biotitických a dvojsladných pararúl. Dost' rozšírené sú i migmatity a granitoidy, ale tieto prevažne vo východnej časti pohoria.

Volovské vrchy. Predstavujú priečnu východnú eleváciu, ktorú buduje paleozoikum s obalom karbónu, permu a mezozoika. Jednotlivé útvary sú pásmovite usporiadané a pretiahnuté v smere V-Z.

Najjužnejšou jednotkou je gelnická, od nej severnejšia rakovecká. Sú lemované pruhom obalového mezozoika. Gelnická séria tvorí jadro spišsko-gemerského paleozoika. Je to mohutný komplex sedimentárnych a vulkanických hornín o celkovej mocnosti 3000 - 5 000 m. Rakovecká séria má charakter fylitov a diabázov, je monotónna. Karbón a perm tvoria okraje paleozoika. Súvislý pruh mezozoika sa ťahne od hornádskeho zlomu cez galmuskú skupinu, Stratenskú hornatinu po Muránsku plošinu.

Z Fatransko-tatranskej oblasti vystupujú v okrese celky Hornádska kotlina a Branisko.

Hornádska kotlina. Reliéf podmieňuje charakter flyšových vrstiev v nadloží bazálnych zlepcov. Kotlina je megasyklinálne prehnutá a rozčlenená pozdĺž zlomov

na kryhy. Poklesovú tektoniku doprevádzali vývery minerálnych vôd, z ktorých sa od pliocénu podnes uložili mohutné travertínové kopy /Dreveník, Sivá Brada/.

Branisko. Predstavuje vysoko vyzdvihnutú hrast', ohraničenú zlomami SSV-JJZ smeru. Jeho jadro buduje kryštalínikum zo S a SZ lemované permom a mezozoikom. Zo západných svahov Braniska stekajú do Hornádskej kotliny strmo štrkonosné potoky, vytvárajúce na úpätí Braniska plošinu.

Podhôrno-magurská oblasť má v okrese časť celku Levočské vrchy.

Levočské vrchy. Budujú ich súvrstvia centrálnokarpatského paleogénu v epimio-geosynklinálnom vývoji. Vo vývoji môžeme odlíšiť: bazálne súvrstvie s prevládajúcimi zlepcami, brekoiami, vápencami a pieskovcami. Vyššie paleogenné súvrstvie má flyšový vývoj charakteristický striedaním vrstiev ílovcov a pieskovcov, jeho typický vývoj v Levočskom pohorí na absolútnu prevahu pieskovcov nad ílovcami. Sú v nich vložky hrubozrnných zlepcov sklzového

charakteru, na dlhšiu vzdialenosť vykliňujúce. Južné ohraničenie pohoria pri vystupovaní z Hornádskej kotliny je komplikované, lebo tu pohorie bolo vyzdvihnuté v mladšom neogéne pozdĺž zlomov. Už pred vyzdvihnutím tu erózia odstránila pieskovcovo-zlepencové súvrstvie flyša, čím vznikla erózna brázda a nadobudlo južné ohraničenie charakter eróžno-zlomový. Systém hlavných dolín reže pohorie v hĺbke 300 - 400 m. Doliny sú roštovite usporiadané. Vznikli v dôsledku zdvihov a miernych úklonov krýh podľa systému zlomov.

Flóra okresu Spišská Nová Ves

Mozaika ekologických pomerov nášho okresu podmieňuje rozmanité rozšírenie rastlinných druhov a spoločenstiev. Vplyvom kontinentálnej klímy sa tu uplatňujú druhy, ktoré znášajú studenú zimu a horúce leto. Nájdeme tu veľa teplomilných druhov, rastliny vlhkých stanovišť, horské druhy, ako i rastliny slanomilné. Vyskytujú sa tu i slatiny a rašeliniská, z ktorých medzi naj-

staršie patrí Rohrwies pri Hrabušiciach, kde ešte v roku 1869 rástlo 6 exemplárov *Betula nana*.

Na lokalite Dreveník /612 m n.m./ prevládajú druhy lesostepnej vegetácie, ale nie sú tu vzácné ani druhy prealpínske a dealpínske. Je to klasická lokalita xerothermnej flóry na travertínovom podklade. Lokalitu vo svojich prácach spomína Hazslinszky /1852/, Kachbrenner /1853/, Podpěra /1928/ a iní. Odtlačky rastlín, ktoré nachádzame pri ťažbe travertínu na Dreveníku, svedčia o pestrejšej flóre, ako ju poznáme dnes. Jedná sa predovšetkým o druhy, ktoré rastú v južnej Európe. Z rastlinných druhov, ktoré sa vyskytujú na Dreveníku, spomenieme aspoň ostricu labkatú, prilbicu jedhoj, medničku sfarbenú, koziniec dánsky, plamienok rovný, poniklec slovenský, silenku zelenikvetú, višňu mahalebku a kľokoč perovitý. Kedysi tu rástol i chránený včelník rakúsky, ktorého lokalita však bola zničená ťažbou travertínu.

Územie na severozápade - Levočské vrchy - je botanicky málo pestré, ale tiež i málo preskúmané. Na viacerých miestach rastie hviezdnoteč čemerícový a kostihoj srdcovitý. Vrbá sovizelená má pri Levoči doposiaľ jedinú známu lokalitu v ČSSR. Roztrúsené čisté smrekovcové porasty /druhotné/ v okolí Torysiak, Vyšných a Nižných Repáš vytvárajú tomuto rázovitému kraju krásnu scenériu, ktorá si zaslúži našu ochranu.

Vápencová skupina Galmusu má vegetáciu veľkom odlišnú od ostatnej časti Slovenského rudohoria. Uplatňujú sa tu bučiny, najdeme tu i dub zimný a vzácné i dub plstnatý. Z horských druhov sa tu vyskytujú bodliak laločnatý - západokarpatský endemit, zvonček karpatský, trčula jednodružová, krkoškovec rakúsky, horčičník Wittmanov, stokráska Micheliho, ale i jelení jazyk celolistý, tis obyčajný a iné.

Vzácná flóra rastie na lúkach pri hornom toku Hnilca: napr. ostrica pošvatá a glaciálny relikt z poslednej doby ľadovej

jazyčník sibírsky, ktorý je treba zachovať pre vedecký význam pred vyníčením z titulu odvodnenia a nebiologickej úpravy krovinných brehov. Skoro na jar sú tieto lúky zahalené do fialového závoja šafrana Heuffelovho, ktorý je niekde doprevádzaný prvosienkou pomúčenou.

V doline Veľkej Bielej vody je izolovaná reliktná lokalita lyžičníka tatranského, ktorý má centrum rozšírenia v Tatrách.

Najväčšie botanické bohatstvo skrýva Slovenský raj. Na planinách a na okrajoch roklin nájdeme mnohé teplomilné, prípadne prealpínske druhy, kým v roklinách rastú druhy horské. Bučiny zahŕňajú najväčšiu plochu lesov. Na výslunných skalnatých miestach je pôvodná borovica lesná. Teplomilné druhy sú najhojnejšie v okolí Čingova, Kláštoriska, Ihríka. Rastie tu mnoho vzácných i chránených druhov. Z nich spomenieme aspoň: kosatec bezlistý panónsky, lykovec voňavý, timotejka Boehmerova, zvonček sibírsky veľkokvetý, bodliak ipe, ruža

bedrovníkolmstá, plesnivec alpský, soldanelka karpatská, kostrava bleďá, tavelník prostredný a ďalšie skvosty našej prírody. Medzi zaujímavé lokality okresu Sp. Nová Ves patrí Folkmárska a Murovaná skala s horskými druhmi: ľanolistník alpský, deväťorník skalný, prvosienka holá a klinček včasný. Vápencová časť Braniska - Rudník je v literatúre známa endemitom ometliny smutnej, ktorú tu opísal Domin. Náhorné lúky začiatkom leta ožijú bohatým kobercom veternice narcisokvetej.

Medzi ojedinelé rastlinné spoločenstvá na Spiši patrí slanomilná vegetácia v okolí Sivej Brady /506 m n.m./, ktorá patrí medzi najpozoruhodnejšie botanické lokality. Zo slanomilných druhov spomenieme aspoň skorocel prímorský, hadí mor malolúbný, páperec nízky, barička prímorská, silvulka prímorská, zemežlč obyčajná sľatinná. Teplomilné druhy reprezentuje: ometlina štíhla, kostrava žliabkovitá, veronika klasnatá, sezel ročný. Niektoré druhy vplyvom extrémneho substrátu vytvárajú nanizujúce formy, ktoré si vyžadujú ďalšie štú-

diu, na ktoré upozornil Domin /1939/ a Novák /1929/.

Všetky vzácne druhy, ktoré sa vyskytujú na území nášho okresu, sme povinní chrániť v záujme hospodárstva, vedy a človeka. Bolo by národohospodárskou škodou pripustiť vyhubenie akejkoľvek rastliny, ktorá pri výbere môže prísť do úvahy ako dôležitá a potrebná.

Fauna okresu Spišská Nová Ves

Ak máme v stručnosti charakterizovať faunu okresu Sp. Nová Ves, musíme nevyhnutne vychádzať zo základných determinujúcich faktorov, ktoré podmieňovali jej historické formovanie a ktoré určujú a podmieňujú jej terajšie premeny a terajší stav. Sú to najmä geografické, klimatické a geologicko-vegetačné podmienky okresu, udávajúce charakteristický ráz okresu, ktorý je možné zhruba riekou Hornád rozdeliť na jeho lesnatú južnú časť a na pahorkatinnú severnú časť s prevahou kultúrnej stepi a mozaikou menších lesných celkov a prechodných zón.

A potom sú to i faktory antropické, ktoré výrazne formujú ráz súčasnej krajiny s jej priaznivými, ale i nepriaznivými dopadmi.

Podľa toho možno aj faunu okresu rozdeliť približne do troch hlavných skupín - skupina zoocenóz montánnej zóny, skupina zoocenóz kultúrnej stepi a skupina zoocenóz prechodných zón i so synantropnými druhmi.

Zoocenózy montánnej časti, reprezentujúcej najmä lesy Slovenského Rudohoria so Slovenským rajom, lesy Braniska a južnej časti Levočských vrchov, tvoria najmä druhy typickej a pôvodnej karpatskej fauny. Patria sem hlavne lovné druhy kopytníkov - jeleň, srnec, diviak v spoločenstve so svojimi predátormi - vlkom, rysom a medveďom. Žijú tu tiež ďalšie poľovné druhy - hlucháň, tetrev, jariabok, liška, jazvec, kuna lesná i kuna skalná. Veľkú časť fauny tvoria mnohé chránené druhy, ku ktorým patrí napr. orol skalný, orol krikľavý, myšiak hôrny, jastrab veľký, jastrab krahulec, sokol rároh a hádam ešte aj sokol

stahovavý. Ďalej sem patrí vzácny výr skalný, pôtik kápčavý, sova obyčajná a tiež sem ešte zasahuje výskyt východokarpatského endemitského druhu sovy dlhochvostej /uralskej/. Do tohoto spoločenstva patria tiež také druhy, ako sú bocian čierny, krkavec čierny, tesár čierny, dubník trojprstý, orešnica perlavá, piskor horský, jašterica živorodá a v teplejších dubinách stredného pohornádia dokonca i teplomilná jašterica múrová a užovka stromová. V čistých úsekoch Hornádu a Hniľa sa so svojimi prítokmi horských bystrín žije ešte aj veľmi vzácna lasicovitá šelma - vydra riečna a z triedy vtákov vodnár obyčajný, trašochvost horský a samozrejme náš exot - rybárik obyčajný.

Nemožno tu nespomenúť výskyt kamzíka vrchovského v Slovenskom raji, ktorý bol v minulosti ako zver alpskej proveniencie nesprávne introdukovaný /dovezený z Jeseňníkov/. Tým vznikol v súčasnosti vážny problém, keď sa v Nízkych Tatrách založila náhradná lokalita kamzíka vrchovského tatranského ako vzácnnej geografickej rasy,

a keď alpský kamzík sa nebezpečne približuje k tejto lokalite a hrozí ich kríženie a genetické znehodnotenie našej tatranskej populácie. Žiaľ, ako najschodnejšia cesta k zamedzeniu tohoto nebezpečného prekríženia dvoch geografických rás sa javí urýchlená likvidácia nepôvodnej kamzičej zveri v lesoch Slovenského raja.

Druhú významnú zoocenózu tvoria druhy kultúrnej stepi. Táto najvýraznejšie zmenila v súčasnosti svoju tvár a priniesla do jej pôvodnej fauny radikálne zmeny. Ide tu najmä o malú pôvodnú poľovnú zver, ako je zajac a jarabica, ktorých stavy intenzifikáciou poľnohospodárskej výroby rapídne poklesli nielen v okrese Spišská Nová Ves, ale na celom Slovensku. Na plochách lúk a pasienkov nižších, ale aj vyšších polôh žijú viaceré druhy drobných hmyzožravcov a hlodavcov /piskory, hraboše, ryšavky, sysle a pod./ spolu so svojimi predátormi, ako sú sokol myšiari, myšiak obyčajný, lasice, hranostaje, resp. i tchor tmavý, ktorý sa samozrejme už viaže aj na synantropné biotopy. Zoocenóza kul-

túrnej stepi je v súčasnosti najchudobnejšia na druhy, pretože z nej prakticky vypadla podstatná časť krovískových formácií vegetačného krytu so svojou zložkou drobného spevavého vtáctva a jeho potravnnej bázy - hmyzu.

Tretiu skupinu zoocenóz tvoria zoocenózy prechodných zón medzi kultúrnou stepou a lesom, enklávy stromovej a krovitej zelene, remízky, vodné toky so svojou brehovou zeleňou a samozrejme synantropné biotopy ľudských sídlisk najmä so svojou pestrú paletou drobného užitočného vtáctva parkov a záhrad. Tieto skupiny zoocenóz reprezentujú napr. niektoré druhy sýkoriek, peníc, muchárikov, drozdov, datlov, strnádky, stehlíky, pinky, žltouchvosty a pod. Zo synantropných vzácnějších je to kurík obyčajný, plamienka driemavá, bocian biely, lastovičky a belorítky a vo väčších mestách, alebo mestečkách okresu i dáždovníky.

Okresu úplne chýbajú ekologické skupiny vodných a pri vode žijúcich vtákov, pretože okresom neprechádza žiadna významnej-

šia ťahová cesta vtáctva a ani dve významnejšie rieky - Hornád a Hnilec nemajú populníkový smer toku, resp. sa tu nenachádzajú väčšie vodné oddychové plochy, ako je to napr. na Východoslovenskej nížine.

Okrem tejto stručnej charakteristiky stavovcov žije v okrese najmä v jeho chránených územiach ešte veľké množstvo vzácných a chránených druhov bezstavovcov, ktorých charakterizovanie a enumerácia by presiahla rámec tohto príspevku.

Urobme spoločne všetko, aby sa zachovalo a zveľaďovalo bohatstvo fauny našej Zeme.

Preventívne opatrenia ochrany prírody v okrese

Základom pre schvaľovanie a vyhlasovanie chránených území sú Preventívne opatrenia ochrany prírody v okrese Spišská Nová Ves. Z preventívnych opatrení vychádza úsilie vybudovať hodnotnú a opodstatnenú sieť chránených území.

Medzi tie, ktoré rada ONV schválila v posledných rokoch na základe návrhov za chránené územia a ktoré čakajú na vyhlásenie, patria Rajtopiky na Branisku, Kaňón Poráčskeho potoka s Červenými skalami, Galmuská tisina a Hradisko.

Navrhovanú ŠPR Rajtopiky predstavujú ochranné lesy južnej, tzv. slubickej časti Braniska /podľa vrchu Slubica 1129 m/. Kaňón Poráčskeho potoka, zarezaný do Galmuskej planiny, vytvára územie ďalšej navrhovanej ŠPR. Tu je Galmuská planina poznačená priečnymi i pozdĺžnymi zlomami. Na úpätí Červených skál sú mohutné sutiny. Miestami sa tu udržali na vápencových a dolomitových skalách veľmi cenné rastlinné spoločenstvá, ktoré s rozsiahlymi lúkami a lesmi predstavujú krásny kút prírody Slovenského rudohoria.

Zložitejšie problémy vznikli okolo navrhovanej ŠPR Baldovské rešelinisko, ktoré predstavujú výskyt veľmi cenných močiarnych i halofytných druhov, rastúce v slatinnom rašelinisku Hornádskej kotliny,

hneď vedľa ŠPR Sivá Brada. I napriek nesporným cennostiam nielen Slovenského, ale i celoeurópskeho významu, JRD, hospodáriace na tomto území, neudelilo doposiaľ súhlas na zriadenie chráneného územia. Za zmienku stojí konštatovanie, že Baldovské rašelinisko je situované v ochrannom pásme baldovských minerálnych žrediel. Zo zaujímavých druhov si tu pozornosť zaslúži napr. výskyt prvosienky pomúčenej, sivulky prímorskej, baričky prímorskej, všivca možiarneho a i.

V poslednom období prichádzajú do úvahy za navrhované ŠPR Murovaná skala pri Kojšove a Kojšova hoľa.

V minulých rokoch bola pozornosť venovaná lokalitám na styku Hornádskej kotliny s južnými výbežkami Levočského pohoria, a to zbytkom teplomilnej vegetácie, ktoré v tejto časti kotliny vplyvom intenzifikácie poľnohospodárskej výroby rapídne ustupuje. Výsledkom ochranárskych snáh v tejto časti Hornádskej kotliny je návrh vyhlásiť lokalitu Hájik pri Dolanoch za

chránené nálezisko teplomilnej vegetácie, ktoré sa vyznačuje i výskytom vápnomilných druhov na pieskovcoch paleogenného flyša, /ponikle slovenský, vtáčia prilba biela, ľalia zlatohlavá, lazerník širokolistý, veternica lesná a iné/.

Zložitým problémom nielen z hľadiska úzkych záujmov ochrany prírody, ale i z hľadiska ochrany širších krajinárskych hodnôt, je ochrana väčších krajinných celkov /krajinné priestory/, ktoré predstavujú časti prírody s významnými biologickými a estetickými prvkami prírody. Tu je prírodné prostredie najcitelnejšie zasahované, pretože sa ho dotýkajú aj záujmy poľnohospodárske, priemyselné, urbanistické, komunikačné a i. Práve tu by sa mala realizovať tá časť spoločenského záujmu, ktorá by reprezentovala súlad medzi ochranou prírody a krajiny na jednej strane a rozumným využívaním prírodného bohatstva na strane druhej.

V posledných rokoch sa na Slovensku, a teda i v našom okrese, dostáva do popre-

dia i otázok druhovej ochrany rastlín a živočíchov. Ochrana chránených, vzácných i miznúcich druhov rastlín je čiastočne zabezpečená v existujúcich i projektovaných chránených územiach.

Zložitejšia i náročnejšia je úloha v druhovej ochrane živočíchov, najmä dravých vtákov, sov a niektorých šeliem. V spišsko-novoveskom okrese majú svoje hniezdiská i lovištia mnohé druhy chránených jastrabovitých i sokolovitých vtákov. Tie sa musia evidovať a starostlivo chrániť najmä pred tzv. zberačmi rarít, pytlákmi a vyberačmi hniezd. Žiaľ, u niektorých druhov sa nedarí zabezpečiť ochranu hniezd /obmedzené možnosti, časové nedostatočné prostriedky na aktívnu ochranu/. Trpia na to najmä sokolovité vtáky a výry. O niečo menej sú postihnuté vydry, viacmenej žijúce skrytým spôsobom života, ale i tu sa ich stav môže nebezpečne zmenšiť vzhľadom na trvalý vzostup znečisťovania riečok a riek, čím vlastne klesá stupeň zarybnenia vodných tokov.

Podobná situácia v okrese je s bocia-

nym bielym. Počet tohoto druhu na rozlohu i možnosti je malý. Ak sa naďalej budú zmenšovať plochy mokrých a zamokrených lúk, a tým i možnosti obživy, budú zákonite klesať stavy bocianov.

Ako dobrú /v rámci Slovenska/ možno charakterizovať situáciu v ochrane medveďa hnedého. Ten na území okresu - ako je známe - doposiaľ žil v Stratenskej hornatine /Slovenský raj/. Od júna 1980 sa objavili medvede pravdepodobne inej populácie na Branisku a v južných častiach Levočského pohoria. Dúfame, že tu nájdu svoj nový domov.

Priestorová diferenciácia
hodnôt prírodného prostredia v zmysle
"Preventívnych opatrení ochrany prírody
okresu Spišská Nová Ves", schválených uz-
nesením R-ONV roku 1976. Územia, vyhláse-
né za chránené a územia a časti prírody
s predpokladmi pre vyhlásenie

- 4. -

Zoznam priestorov okresu Spišská Nová Ves

A/ Územia, vyhlásené za chránené podľa zá-
kona SNR č. 1/1955 Zb. SNR

1. SLOVENSKÝ RAJ - chránená krajinná oblasť
- k.ú. Betlanovce, Hrabušice, Letanovce,
Sp. Tomášovce, Sp. Nová Ves, Hnilčík,
Hnilec, Mlynky.
2. DREVENÍK - štátna prírodná rezervácia
- k.ú. Sp. Podhradie
3. SIVÁ BRADA - štátna prírodná rezervácia
- k.ú. Sp. Podhradie, Žehra
4. SKALKY PRI ZÁVADKE - chránený prírodný
výtvar - k.ú. Závadka
5. MARKUŠOVSKÝ SKALNÝ HRÍB - chránený prí-
rodný výtvar - k.ú. Markušovce
6. KOHWALD - chránená kult.-historická pa-
miatka - k.ú. Levoča
7. ŠARKANOVÁ DIERA - jaskyňa pri Peráči
- chránený prírodný výtvar - k.ú. Poráč

B/ Územia a lokality s predpokladmi pre
vyhlásenie podľa zákona č.1/1955 Zb.SNR

8. BALDOVSKÉ RAŠELINISKO - štátna prírodná rezervácia - k.ú. Baldovce
 9. GALMUSKÁ TISINA - štátna prírodná rezervácia - k.ú. Sp. Vlachy
 10. RAJTOPIKY - štátna prírodná rezervácia - k.ú. Harakovce, Dúbrava, Poľanovce
 11. PORÁČ - ČERVENÉ SKALY - štátna prírodná rezervácia - k.ú. Oľnava, Slovinky
 12. HRADISKO - štátna prírodná rezervácia k.ú. Smižany
 13. MUROVANÁ SKALA - štátna prírodná rezervácia - k.ú. Kojšov
- C/ Územia a časti prírody s výraznými biologickými a estetickými prvkami prírody
14. BOROVIČOVÁ REMÍZA HRUŠKA - k.ú. Spiš. Štvrtok, Dravce
 15. BREHOVÉ PORASTY BICÍRA A LEVOČSKÉHO POTOKA - k.ú. Dravce, Dlhé Stráže, Iliašovce, Levoča.

16. LESNÉ REMÍZY PRI KURIMANOCH - k.ú. Kurimany, Dlhé Stráže, Levoča, Dravce,
17. KRAJINNÝ PRIESTOR ÚLOŽA - VYŠNÉ REPAŠE - k.ú. Vyšné Repaše, Úloža, Závada
18. BREHOVÉ PORASTY ROVINNÉHO POTOKA - k.ú. Vyšné Repaše, Nižné Repaše
19. KRAJINNÝ PRIESTOR NIŽNÉ REPAŠE - OLŠAVICA - BRUTOVCE - k.ú. Nižné Repaše, Torysky, Pavľany, Olšavica, Brutovce
20. KRAJINNÝ PRIESTOR SUCHEJ DOLINY - k.ú. Vyšný Slavkov, Poľanovce
21. LESNÝ KOMPLEX OKRÚHLÝ LES - k.ú. Iliašovce, Harichovce, Sp.Nová Ves
22. LESNÝ KOMPLEX LÚČ - k.ú. Iliašovce, Levoča
23. KRAJINNÝ PRIESTOR KAČELÁK - k.ú. Levoča, Sp.Hrhov, Domaňovce, Danišovce, Harichovce
24. KRAJINNÝ PRIESTOR DOĽANY - k.ú. Spiš. Hrhov, Doľany
25. KRAJINNÝ PRIESTOR VEĽKÝ FOLKMÁR - k.ú. V. Folkmár, Jaklovce

26. KOJŠOVSKÁ HOĽA - k.ú. Kojšov, Gelnica
27. TURŽOVSKÉ KÚPELE - k. ú. Gelnica
28. DOLINSKÝ POTOK - k.ú. Kluknava
29. SMOLNÍCKY POTOK - k.ú. Smolnícka Huta
30. KRAJINNÝ PRIESTOR SMOLNÍCKA HUTA - k.ú. Smolnícka Huta
31. KRAJINNÝ PRIESTOR UHORNÁ - k.ú. Uhorná, Smolník
32. BREHOVÉ PORASTY KAPAGRUNDU - k.ú. Švedlár
33. BREHOVÉ PORASTY HORNÁDU - k.ú. Sp. Nová Ves, Teplica, Markušovce, Matejovce, Chrást' nad Hornádom
34. KRAJINNÝ PRIESTOR MARKUŠOVCE - k.ú. Odorín, Markušovce, Jamník, Matejovce, Chrást' nad Hornádom
35. BOROVICOVÉ REMÍZY NA BREZE - k.ú. Chrást' nad Horn., Sp. Hrušov, Vitkovce
36. BOROVICOVÉ REMÍZY DO ŽĽABOV - k.ú. Vitkovce, Bystrany, Hincovce
37. BOROVICOVÁ REMÍZA BENKOVCE - k.ú. Spišský Hrušov

38. BORINA PRI BYSTRANOCH - k.ú. Bystrany
39. STRÁŇA - BALDOVSKÁ HORA - borovicové remízy - k.ú. Domaňovce, Bugľovce, Sp. Hrušov, Hincovce, Baldovce, Katúň, Bystrany
40. KRAJINNÝ PRIESTOR SIVÁ BRADA - k.ú. Sp. Podhradie
41. LESNÝ KOMPLEX JAŠKOVICE - k.ú. Bystrany, Spišské Podhradie
42. LÚKY NAD SPIŠSKÝMI VLACHAMI - k.ú. Spišské Vlachy
43. KRAJINNÝ PRIESTOR GRANČ-PETROVCE - k.ú. Olšavka, Žehra, Granč-Petrovce, Harkovce, Beharovce, Poľanovce, Pongracovce
44. JAZERO UHORNÁ - k.ú. Smolník
45. BREOMOVÉ PORASTY POĽANOVSKÉHO POTOKA - k.ú. Poľanovce
46. BOROVICOVÁ REMÍZA PRI POČKAJI - k.ú. Granč-Petrovce
47. SOBOTISKO - k.ú. Žehra

48. BREHOVÉ PORASTY ORDZOVIANSKÉHO POTOKA
- k.ú. Ordzoviany, Bijacovce, Studenec
49. VRBINA PRI BIJACOVCIACH - k.ú. Bijacovce
50. KRAJINNÝ PRIESTOR PORÁČ - k.ú. Švedlár,
Poráč, Olčava, Sp. Vlasy, Slovinky
51. BREHOVÉ PORASTY HNILCA - k.ú. Gelnica,
Prakovce, Helcmanovce, Mníšek n/H.,
Švedlár, Nálepko, Hnilec, Mlynky
52. KRAJINNÝ PRIESTOR NOVOVESKÁ HUTA - k.ú.
Sp. Nová Ves, Smižany
53. KRAJINNÝ PRIESTOR MURÁN - VEĽKÁ KNOLA -
k.ú. Sp. Nová Ves
54. KRAJINNÝ PRIESTOR NA ŠAJBÁCH - PEKLISKO
- k.ú. Mlynky, Hnilec
55. KRAJINNÝ PRIESTOR TEPLIČKA - k.ú.
Teplička, Sp. Nová Ves, Markušovce
56. KRAJINNÝ PRIESTOR ZADNÁ DOLINA - BINT
- k.ú. Teplička, Závadka
57. KRAJINNÝ PRIESTOR HNILČÍK - k.ú. Hnil-
čík, Nálepko, Hnilec
58. KRAJINNÝ PRIESTOR HAVRANIA DOLINA - k.ú.
Mlynky, Hnilec, Hnilčík

59. BOROVIČOVÁ REMÍZA PRI HRABUŠICIACH -
k.ú. Letanovce
60. BREHOVÉ PORASTY HOLIMNICE - k.ú. Sp.
Nová Ves
61. BREHOVÉ PORASTY POTOKA ŠTVRTOK - k.ú.
Spišský Štvrtok, Letanovce, Spišské
Tomášovce, Smižany
62. KRAJINNÝ PRIESTOR ZLATNÍK - k.ú. Chrást
nad Horn., Poráč
63. KRAJINNÝ PRIESTOR SPIŠSKÉ VLACHY - k.ú.
Sp. Vlasy, Olčava
64. KRAJINNÝ PRIESTOR HENCLOVÁ - k.ú.
Henclova, Švedlár
65. KRAJINNÝ PRIESTOR STAROVODSKEJ DOLINY
- k.ú. Švedlár
66. KRAJINNÝ PRIESTOR BYSTRÉHO POTOKA - k.ú.
Smolník, Švedlár
67. KRAJINNÝ PRIESTOR RUDNÍKA - k.ú. Šved-
lár, Smolnícka Huta, Smolník
68. KRAJINNÝ PRIESTOR ZÁHORA - k.ú. Kluk-
nava, Krompachy

- 69. KRAJINNÝ PRIESTOR KOJŠOV - k.ú. Gelnica, Kojšov
- 70. AREÁL NKP SPIŠSKÝ HRAD - k.ú. Spišské Podhradie, Žehra
- 71. KRAJINNÝ PRIESTOR PRAKOVCE - k.ú. Prakovce, Gelnica

Jánska dolina

miesto V. východoslovenského tábora
ochrancov prírody

Z histórie obce Spišské Vlachy

Obec Spišské Vlachy sa nachádza v nad. výške 389 m n.m., vo východnej časti Hornádskej kotliny, 25 km na východ od Spišskej Novej Vsi.

V katastrálnom území obce boli zistené sídliskové nálezy eneolit.-kanelovanej keramiky zo staršej i mladšej doby bronzovej /kultúra otomanská a pilinská/, z halštatu, slovanské sídlisko a hromadný nález bronzových predmetov z mladšej doby bronzovej.

Historické začiatky siahajú do druhej polovice 12. storočia. Dokazuje to najmä skutočnosť, že od roku 1273 bolo vyňaté spod právomoci spišského prepošta a priamo podriadené ostrihomskému arcibiskupovi. Názov Wallendorf, Villa Latina, Olaszi ukazuje, že časť osadníkov prišla z Talianska. Kráľ Belo IV. potvrdil, r. 1243 Spišským Vlachom staršie výsady, podľa ktorých mali správnu, súdnu a majetkovú samosprávu. Hospodárskou базou za Feudalizmu až do 1.

tretiny 20. stor. bolo poľnohospodárstvo, remeslá a živá účasť na tranzitnom obchode s Poľskom. Roku 1512 dostali Spišské Vlachy právo konať jarmoky. V rokoch 1412-1772 boli v zálohe poľského kráľa a hospodársky ťažili z tejto situácie. Od roku 1786 bola tu papierená. Do 18. stor. sa v chotári dobývala a spracovávala meďená ruda. Koncom 17. stor. tu bol významnejší farbiarsky cech. V roku 1828 žilo v Sp. Vlachoch 3 250 obyvateľov, z toho 71 remeselníkov. Od roku 1871 zapojením na železničnú dopravu časť obyvateľstva zamestnáva železnica, obyvatelia pracovali aj ako kamenári na Dreveníku. Obec silne poškodil požiar v roku 1924. Za I. ČSR sa obyvateľstvo popri poľnohospodárstve venovalo tiež remeslám /kamenárstvo, hrnčiarstvo, tkáčstvo, drevorezbárstvo, kožušníctvo, murárstvo, stolárstvo a pod./, pracovalo tiež na píle a v tehelni.

Počas SNP v obci a okolí pôsobili partizánske skupiny, v činnosti ktorých bolo zapojené aj miestne obyvateľstvo. Počiatky odboja začali už na jar 1944, kedy

sa tu vytvoril ilegálny revolučný národný výbor, ktorý povstanie pripravoval ešte pred celonárodným vyhlásením. Do celonárodného povstania sa zapojilo 210 mužov, ktorí v súčinnosti s posádkou v Spišskej Novej Vsi boli vystrojení a vyzbrojení. Takto vznikla miestna partizánska skupina, ktorá pôsobila v partizánskej brigáde Gottwald.

Občania obce s hrdosťou udržiujú povstaleckú tradíciu a pri príležitosti 30. výr. SNP postavili dôstojný pamätník, ktorý využívajú pri výchove socialistického človeka.

Mestský pôdorys má osnovu ranných kolonizačných miest s pretiahnutým vretenovitým námestím. Do námestia ústi päť ulíc. Na pôdorysnej osnove vyrástli skupiny domov rozčlenených do pravidelných blokov s výnimkou časti za vodou, ktorá sa prispôbila nepravidelnosti terénu. Radnica je na námestí pri vidlici hlavnej komunikácie smerujúcej na Spiš. Podhradie a bočnej ulice na Sp. Novú Ves. S pribudovanou mestskou vežou tvorí dominantu námestia. Stredoveký

vzhľad mesta sa zmenil po požiarí, keď štítové strechy nahradili sedlovými, ktoré sa traguú až dnes. Dominantu mesta tvorí gotický farský kostol a ev. toleračný chrám vybudovaný r. 1787 v južnej časti námestia.

Na námestí v parku pomník básnika P.O. Hviezdoslava. Na stĺpovitom štvorhrannom podstavci poprsie básnika z bornzu.

Jánska dolina

Územie Tábora ochrancov prírody sa nachádza v lesnom hospodárskom celku Sp. Vlasy, ktoré sa rozprestiera v pásme vnútorných Karpát v Spišskom rudohorí v časti pohoria Galmus. Medzi najvyššie hody okolia patria Široké vrchy 646 m n.m., Čelková 645 m n.m., Kopec 858 m n.m., Biela skala 858 m n.m.

Členitosť územia, striedanie mikroklimy na malých vzdialenostiach vytvára vhodné podmienky pre vznik zaujímavých fy-

tocenologických, geologických, pôdnych a klimatických pomerov.

Z hľadiska pôdotvorných hornín sú tu zastúpené dolomity, vápence, zlepenec, fylity, bridlice, paruly. Častá je prímiespraše a sprašovej hliny. Prevládajúcimi pôdnymi typmi sú hnedé lesné pôdy a rendziny.

Územie je odvodňované riekou Hornád. Vplyvom svojej polohy má kontinentálny ráz podnebia, priemerná teplota v roku je + 6°C, vo vegetačnom období + 14°C. Priemerný počet mrazových dní 140. Ročný priemerný úhrn zrážok je 650 mm. Priemer maximálnej snehovej pokrývky je 30 cm.

Striedanie klimaticky odlišných období v minulosti zanechalo stopy na dnešnom vegetačnom kryte, kde v bezprostrednej blízkosti rastú prvky teplomilné, prealpínske a dealpínske druhy.

Podľa fytogeografického delenia územia patrí do oblasti Západokarpatskej kveteny /Carpathicum occidentale/.

V pôvodných porastoch mal absolútnu prevahu buk, ktorý si toto vysoké zastúpenie neudržal a na miesto neho je tu dnes značné zastúpenie ihličňanov, najmä smreka, jedle a borovice.

Primiešané sú javor horský, javor mliečny a lipa.

Na extrémnejších a skalnatejších miestach sa výraznejšie uplatňuje borovica a smrekovec. Všeobecne hojne boli zastúpené kry a nízke stromy trnka, hloh, baza, svíb, drieň, jarabina, skalník, lieska, kalina a ďalšie. V bylinnom podrade sa uplatňujú druhy náročné na vyšší obsah živín v pôde, predovšetkým vápnik.

Výrazne dominantné sú kalcifilné druhy, najmä ostrica biela, smlz pestrý, lipnica štajerská, ktoré spolu s druhmi marinka voňavá, hluchavka žltá, kyslička obyčajná, kýčelnica cibulkonosná, bažantka trvaca podľa hĺbky pôdy pôdneho profilu vytvárajú celý rad základných typov fytoocenóz. Významným druhom z hľadiska ochrany flóry je

výskyt tisa obyčajného a jelenieho jazyka celolistého.

Súčasný porasty nesú viditeľné stopy celého stáročia trvajúceho pôsobenia človeka na lesnú vegetáciu počnúc cez valašskú kolonizáciu v 12.-13. storočí, banské osídlenie v 15. a 16. stor. s využívaním dreva pri zhutňovaní železa a medi a silnému vplyvu exhalátov priemyselných centier - Krompachy, Rudňany.

K poškodeniu dochádza v dôsledku zvyšovania koncentrácie kyslíčnika síričitého, čo sa prejavuje rednutím korún až vyschnutím celého jedince predovšetkým ihličňanov.

Prílohy:

1. Mapa okresu
2. Mapa chránenej krajinnej oblasti .
Slovenský raj
3. Fotografické prílohy
 - pohľad na časť štátnej prírodnej rezervácie Dreveník
 - chránené dravce
 - botanika

Názov publikácie: Spravodajca V.východoslo-
venského tábora ochran-
cov prírody

Zostavovateľ: Ing.E.Brezovská a kolektív

Recezent: Ing.Ľ.Huňa, CSs.

Fotografie: M.Voš a archív Vlastivedného
múzea

Účel vydania: V.vsl.tábor ochrancov prírody

Repr.foto: Michal Guoth, odb.prac.OOS

Výdal: ONV odbor kultúry a OV SZOPK Sp.N.Ves

Tlač: OOS Spišská Nová Ves

Náklad: 500 ks

Povolené ONV - odborom kultúry pod
č. 322/81

Roč vydania: 1981

NEPREDAJNÉ !

CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ SLOVENSKÝ RAJ

1 : 100 000

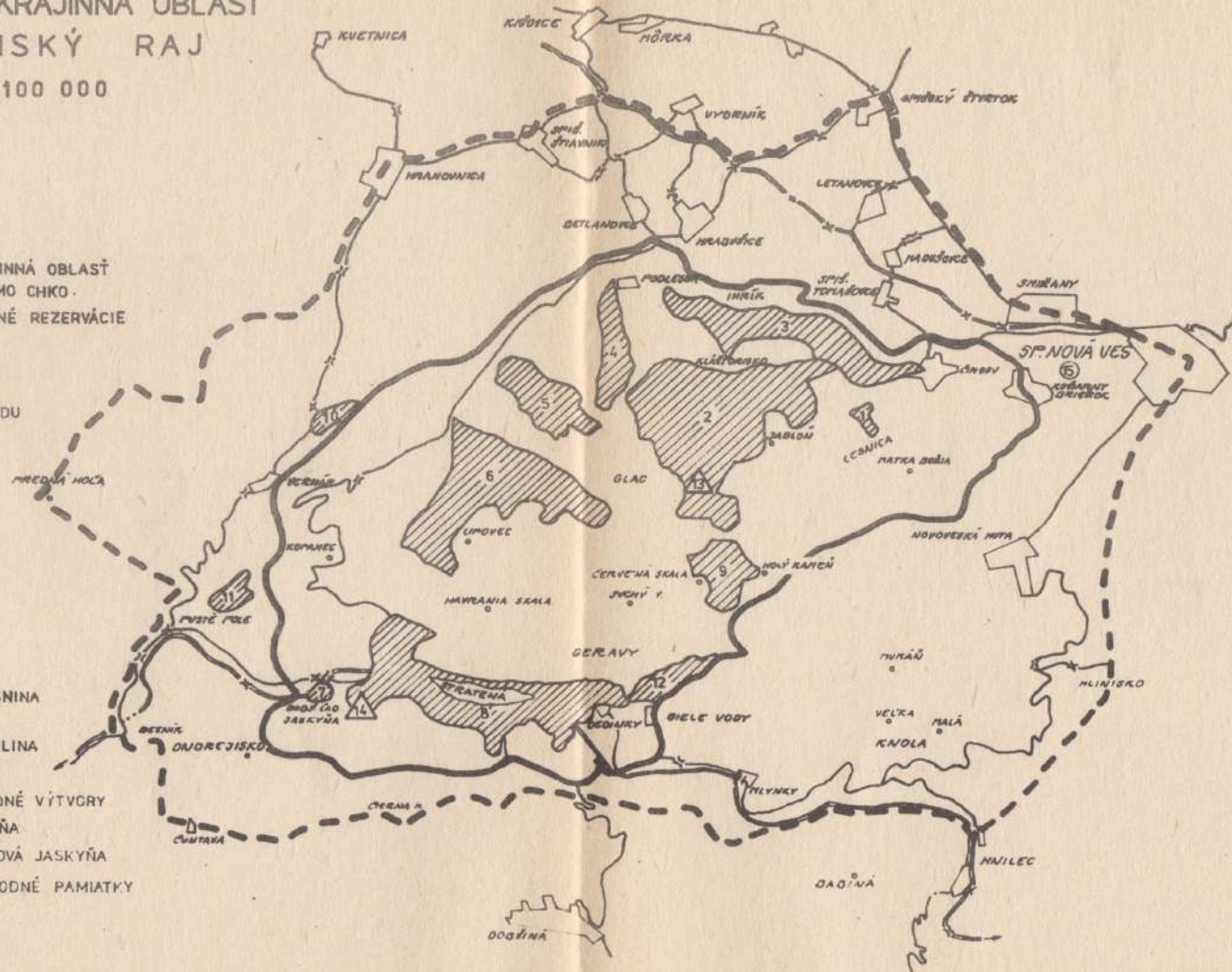
LEGENDA :

- CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ
- - - - - OCHRANNÉ PÁSMO CHKO
- ▨ ŠTÁTNE PRÍRODNÉ REZERVÁCIE

- 1 KOCÚROVÁ
- 2 KYSEĽ
- 3 PRIEĽOM HORNÁDU
- 4 SUCHÁ BELÁ

- 5 PIECKY
- 6 SOKOL
- 7 OSTRÁ SKALA
- 8 STRATENÁ
- 9 HOLÝ KAMEŇ
- 10 VERNÁRSKA TIESNINA
- 11 MOKRÁ
- 12 ZEJMARSKÁ ROKLINA

- △ CHRÁNENÉ PRÍRODNÉ VÝTVORY
- 13 MEDVEDIA JASKYŇA
- 14 DOBŠINSKÁ ĽADOVÁ JASKYŇA
- CHRÁNENÉ PRÍRODNÉ PAMIATKY
- 15 ČERVENÝ JAROK

VYPRACOVAL : ING. L. HUŤA, CSc.

KRESLILA : E. KURILLOVÁ
1980

